

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 02.07.1980, sp. zn. 4 To 24/80, ECLI:CZ:NS:1980:4.TO.24.1980.1

Číslo: 9/1981

Právní věta: I. Konstatování ve skutkové větě obžaloby, že obžalovaný byl již před spácháním skutku odsouzen, aniž však byla použita právní kvalifikace podle § 41 tr. zák., ani písemné upozornění obviněného prokurátorem před podáním obžaloby, že v obžalobě bude jeho trestný čin kvalifikován jako čin spáchaný zvláště nebezpečným recidivistou podle § 41 písm. a) tr. zák., nemůže nahradit upozornění podle § 190 odst. 2, popř. podle § 225 odst. 2 tr. ř., že skutek obžalovaného bude na rozdíl od obžaloby kvalifikován přísněji, a to i podle § 41 písm. a) tr. zák. II. Za těžkou újmu na zdraví ve smyslu § 89 odst. 6 písm. ch) tr. zák. je třeba považovat nejen delší dobu trvající vážnou poruchu zdraví fyzického, ale i duševního, popř. delší dobu trvající vážné duševní onemocnění.

Soud: Nejvyšší soud České soc. rep.

Datum rozhodnutí: 02.07.1980

Spisová značka: 4 To 24/80

Číslo rozhodnutí: 9

Číslo sešitu: 1

Typ rozhodnutí: Rozhodnutí

Hesla: Těžká újma na zdraví

Předpisy: 140/1961 Sb. § 89 odst. 6 písm. ch

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

K odvolání obžalovaného Nejvyšší soud ČSR zrušil rozsudek krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 16. dubna 1980 sp. zn. 1 T 8/80 a tomuto soudu přikázal, aby věc znovu projednal a rozhodl.

Z odůvodnění:

Napadeným rozsudkem byl obžalovaný M. V. uznán vinným jako zvláště nebezpečný recidivista ve smyslu § 41 písm. a) tr. zák. trestným činem pohlavního zneužívání podle § 242 odst. 1, 2 tr. zák. a odsouzen za použití § 42 odst. 1 tr. zák. k trestu odnětí svobody v trvání deseti roků, pro jehož výkon byl zařazen do třetí nápravněvýchovné skupiny. Trestné činnosti se dopustil podle zjištění soudu prvního stupně tím, že v době od měsíce července 1979 do 4. 2. 1980 v Mostě ve svém bytě nejméně ve dvanácti případech pohlavně zneužil nezl. R. Č., nar. 1. 8. 1971, který mu byl v několika případech svěřen matkou do opatrování, v téže době a tamtéž nejméně ve čtyřech případech nezl. V. Č., nar. 23. 2. 1966, a nejméně ve třech případech nezl. J. Č., nar. 30. 4. 1972. Přitom u nezl. R. Č. a nezl. V. Č. došlo k určitému psychickému ohrožení a obžalovaný se svého jednání dopustil přesto, že byl rozsudkem okresního soudu v Chomutově ze dne 11. 8. 1972 sp. zn. 3 T 372/72 ve spojení s

usnesením krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 12. 9. 1972 sp. zn. 11 To 190/72 odsouzen mimo jiné pro trestný čin pohlavního zneužívání podle § 242 odst. 1 tr. zák. jednak k souhrnnému trestu odnětí svobody v trvání pěti let, jednak k dalšímu trestu v trvání dvou let a výkon obou těchto trestů skončil dne 16. 3. 1978.

Proti rozsudku krajského soudu v Ústí nad Labem podal obžalovaný v zákonné lhůtě prostřednictvím svého obhájce odvolání zaměřené výslovně proti výroku o trestu, ve skutečnosti jím však napadl i výrok o vině. Namítá totiž, že byl nesprávně posouzen jako zvlášť nebezpečný recidivista ve smyslu § 41 písm. a) tr. zák.

Nejvyšší soud ČSR z podnětu podaného odvolání přezkoumal podle § 254 odst. 1 tr. ř. zákonnost a odůvodněnost všech výroků napadaného rozsudku a zabýval se i správností postupu řízení, které předcházelo jeho vydání. Přihlížel přitom i k vadám, které nebyly v odvolání vytýkány.

Soud porušil zákonná práva obžalovaného, pokud jej po provedeném hlavním líčení uznal vinným trestným činem pohlavního zneužívání podle § 242 odst. 1, 2 tr. zák., a to jako zvlášť nebezpečného recidivistou ve smyslu § 41 písm. a) tr. zák., neboť z obsahu spisu vyplývá, že obžalovaný nebyl na možnost tohoto právního posouzení řádně a včas upozorněn v souladu s ustanoveními § 225 odst. 2 tr. ř. a § 190 odst. 2 tr. ř. Podle § 225 odst. 2 tr. ř. lze obžalovaného uznat vinným trestným činem podle přísnějšího ustanovení zákona, než podle kterého posuzovala skutek obžaloba, jen tehdy, byl-li na možnost tohoto přísnějšího posouzení ve smyslu § 190 odst. 2 tr. ř. upozorněn. Ustanovení § 190 odst. 2 tr. ř. pak ukládá soudu v podobných případech povinnost upozornit na možnost odchylného právního posouzení osoby, jímž se podle § 196 odst. 1 tr. ř. doručuje opis obžaloby. Přitom z ustanovení § 41 tr. zák. plyne, že okolnost, že pachatel se dopustil trestného činu jako zvlášť nebezpečný recidivista, je okolností, která podmiňuje použití vyšší trestní sazby, a je tedy též zákonným znakem trestného činu, jehož se pachatel jako zvlášť nebezpečný recidivista dopustil. Dne 1. 4. 1980 byl sice obv. V. zaslán krajskou prokuraturou v Ústí nad Labem přípis, že v obžalobě bude jeho jednání posouzeno též podle § 41 písm. a) tr. zák., avšak v obžalobě podané u krajského soudu dne 4. 4. 1980 se toto právní posouzení neuvádí ani v právní větě, ani v použité kvalifikaci. Zmínka o předchozím odsouzení v popisu skutku ani příslušná pasáž odůvodnění obžaloby nemohou tento nedostatek nahradit a za upozornění ve smyslu § 225 odst. 2 tr. ř. rozhodně nelze pokládat zmíněný přípis zasláný obviněnému před podáním obžaloby. Krajský soud v Ústí nad Labem sám obžalovaného na možnost použití ustanovení § 41 písm. a) tr. zák. neupozornil, ponechal bez povšimnutí námitku obhájce obž. V. uplatněnou v závěrečné řeči a svým rozhodnutím tak poškodil obžalovaného v jeho právu na řádnou obhajobu. Na tomto pochybení nic nemění skutečnost, že na rozdíl od obžaloby, která posuzovala jednání obžalovaného jako trestní čin pohlavního zneužívání podle § 242 odst. 1, 2, 3 tr. zák., uznal krajský soud obžalovaného vinným tímto trestným činem toliko podle § 242 odst. 1, 2 tr. zák. V ustanovení § 242 odst. 3 tr. zák. činí rozpětí trestní sazby 5 až 12 let odnětí svobody, horní hranice zvýšené trestní sazby § 242 odst. 2 tr. zák., které soud prvního stupně použil, však činí 13 let a 4 měsíce, a je tedy přísnější.

Pokud se týká závěru krajského soudu, že jednáním obžalovaného nebyly naplněny zákonné znaky kvalifikované skutkové podstaty trestného činu pohlavního zneužívání podle § 242 odst. 1, 3 tr. zák. (této kvalifikace se domáhala obžaloba), shledal jej odvolací soud správným a plně odůvodněným, pokud jde o poškozené nezl. V. a J. Č., u nichž skutečně nelze dostupnými důkazy prokázat, že jim byla způsobena jednáním obž. V. těžká újma na zdraví ve smyslu § 89 odst. 6 tr. zák. Jisté pochybnosti o správnosti právní kvalifikace i skutkových zjištění však vznikají v případě poškozeného R. Č., ohledně něhož se soud prvního stupně se všemi rozhodnými skutečnostmi nevypořádal tak, jak mu ukládá ustanovení § 2 odst. 5 tr. ř. i § 2 odst. 6 tr. ř. V závěrech znaleckého posudku totiž znalec doc. dr. Š., CSc., uvedl, že pohlavní zneužívání zdůraznilo dřívější odchylky nezletilého od normálu (podmíněné endogenně drobným mozkovým poškozením, deprivací a školními neúspěchy) a ve značné míře ohrozilo psychický vývoj dítěte, probudilo předčasné sexuální zájmy a prognosticky

vytvořilo možnost aberantního sexuálního vývoje směrem k homosexualitě. Podmínilo stav, který z hlediska psychologického a podle konzultujících pedopsychiatrů i psychiatrického vyžadoval v době podání posudku okamžitou hospitalizaci. Při doplňujícím výsledku doplnil znalec posudek mimo jiné vyjádřením, že psychopatické rysy, zjištěné u R. Č., lze přičíst právě jeho dlouhodobému zneužívání obžalovaným, jež zesílilo i neurotickou složku jeho psychiky a ohrozilo jeho sexuální vývoj. Při dalším výsledku ještě v rámci přípravného řízení pak znalec dokonce výslovně uvedl, že v případě tohoto nezletilého jde z hlediska specifiky psychických onemocnění o závažné postižení na úrovni těžké újmy na zdraví. V tomto smyslu znalec vypovídal i při hlavním líčení, kde navíc předpokládanou dobu léčení nezletilého v příslušném psychiatrickém zařízení upřesnil délkou nejméně tři měsíců a uvedl, že k okamžitému umístění do léčebného zařízení nedošlo výhradně v důsledku karantény na psychiatrickém oddělení OÚNZ Most. Krajský soud svůj názor, že nejde o těžkou újmu na zdraví, odůvodnil v napadeném rozsudku tím, že znalcem konstatované ohrožení psychického vývoje nezletil. R. Č. nelze označit za ztrátu nebo podstatné oslabení funkce smyslového ústrojí ve smyslu § 89 odst. 6 písm. d) tr. zák., ani za poškození důležitého orgánu podle § 89 odst. 6 písm. c) tr. zák. a nejde ani o delší dobu trvající poruchu zdraví podle § 89 odst. 6 písm. ch) tr. zák. Předpokládaná délka léčení nezletilého sice po formální stránce naplňuje znaky § 89 odst. 6 písm. ch) tr. zák., podle soudu prvního stupně však dotyčný nebude po dobu léčení pocítovat žádnou újmu v pohybu a obstarávání si běžných věcí (které je schopen vzhledem ke svému věku si sám zařizovat) a v dalším bude stejně odkázán na péči a pomoc dospělých, jak by tomu bylo i za normální situace. Zjištěný stav není podle krajského soudu tak vážný, aby jej bylo možno označit jako těžkou újmu na zdraví a nelze jej podřadit pod žádný z případů uvedených v ustanovení § 89 odst. 6 tr. zák. Navíc poukázal na to, že stav poškozeného není zřejmě natolik závažný, když ještě v době konání hlavního líčení nebylo léčení zahájeno a ani nebylo hledáno řešení, např. v umístění chlapce do jiného vhodného léčebného ústavu.

Tyto závěry soudu prvního stupně nejsou přesvědčivé. Díkce ustanovení § 89 odst. 6 písm. ch) tr. zák. (které v daném případě zřejmě přichází jedině v úvahu) nerozlišuje, stejně jako konstantní judikatura, povahu delší dobu trvající poruchy na zdraví z hlediska zdraví fyzického či duševního, podmínkou však je, aby šlo o vážnou poruchu zdraví nebo o vážné onemocnění. Přitom časový úsek 6 týdnů vžitý v praxi v souvislosti s délkou pracovní neschopnosti lze považovat za určitý předěl mezi těžkou újmou na zdraví a pouhým ublížením na zdraví pouze za předpokladu, že zhruba po tuto dobu skutečně trvala porucha či onemocnění. Znalec doc. dr. Š., CSc., přitom výslovně označil zjištěnou poruchu jako těžkou újmu na zdraví z hlediska klinické psychologie a odhadl minimální dobu léčení na tři měsíce. K samotné povaze a závažnosti zjištěné úchylny a k očekávanému průběhu léčení bylo možno získat významné údaje i od pedopsychiatrů, se kterými znalec z oboru klinické psychologie podle svého vyjádření problém konzultoval, a případně tak potvrdit odůvodněnost a správnost použité právní kvalifikace. Dovození nezávažnosti poruchy z pouhého faktu, že dosud nebylo zahájeno léčení, není přesvědčivé. Vzhledem k povaze poruchy (jde o poruchu duševní) nebude rozhodující, jak poškozený svůj stav pocítuje, ale rozhodující bude, zda podle objektivních lékařských hledisek jde objektivně o vážnou duševní poruchu trvající delší dobu.